

Підготовка до НМТ-2026

на платформі **iLearn**

тренажер НМТ/ЗНО

ilearn.org.ua

щотижневі вебінари

тести та курси

Тема 2. Графіка. Фонетика. Орфоепія.

Теоретична частина

Український алфавіт

Аа	Бб	Вв	Гг	Ґґ	Дд	Ее
а	бе	ве	ге	ґе	де	е

Єє	Жж	Зз	Ии	Її	Йй	
є	же	зе	и	ї	йот	

Кк	Лл	Мм	Нн	Оо	Пп	Рр
ка	ел	ем	ен	о	пе	ер

Сс	Тт	Үү	Фф	Хх	Цц	Чч
ес	те	у	еф	ха	це	че

Шш	Щщ	ъ	Юю	Яя	
ша	ща	м'який знак	ю	я	

Голосні (6):

[а], [о], [у], [е], [и], [і]

Приголосні (32):

[б], [в], [ѓ], [ѓ'], [д], [д'], [ж], [дж], [з], [з'], [дз], [дз'],
[й], [к], [л], [л'], [м], [н], [н'], [п], [р], [р'], [с], [с'], [т],
[т'], [ф], [х], [ц], [ц'], [ч], [ш].

ЩО ТАКЕ ГОЛОСНИЙ ЗВУК?

Все просто: це звук, який можна **проспівати!** Повітря виходить вільно, без перешкод.

А ЩО ТАКЕ ПРИГОЛОСНИЙ?

Це звук, який **проспівати не вийде**. Повітря натрапляє на перешкоди: губи, зуби, язик.

Приклади:

- [б], [п] — змикаються губи.
- [с], [з] — язик торкається зубів.
- [ш], [ж] — створюється шипіння.

крапля = [крапл'a]

знання = [зnan':a]

день = [дeн']

Фіксуємо різницю між кількістю букв та кількістю звуків!

Запам'ятай!

Букви **Ї** та **Щ** завжди
позначають **2 звуки**.

Ї = [йі]

Щ = [шч]

НАПРИКЛАД

їжа - [йі́жа]

зайхати - [зайі́хати]

щука - [шчу́ка]

щастя - [шчáс't'a].

я = [ꙗ], ю = [ꙗу], є = [ꙗе] (2 звуки)

я = [a], ю = [y], є = [e] (1 звук)

ТУТ ВАРТО БУТИ ОСОБЛИВО УВАЖНИМ!

Букви Я, Ю, Є

1 звук:

[а], [у], [е]

+ м'якість чи
пом'якшення
попереднього
приголосного

після

приголосного:

маля [мал'а], люди [л'уди]

2 звуки:

[йа], [йу], [йе]

на початку слова:

яма [йáма], єнот [йенóт]

після голосного:

моя [моїа], пояс [поїас]

після м'якого знака:

кольє [кол'їé], альянс [ал'їáнс]

після апострофа:

б'ють [б'ют'], в'юн [в'юн]

- осяяний
- нянька
- картопля
- диня
- осяяний
- нянька
- картопля
- диня

Де буде [йа]?

Де буде [йа]?

1 ЗВУК

[$\widehat{дж}$] [$\widehat{дз}$] [$\widehat{дз'}$]

коли обидва звуки
належать до кореня

[$\widehat{дз'еркало}$]

[$\widehat{гедз'}$]

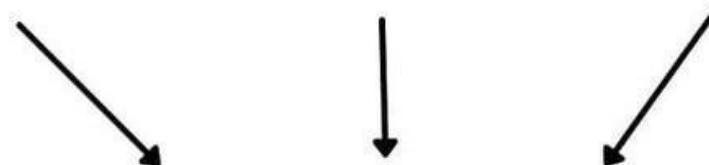
[$\widehat{дз'об}$]

[кукурудза]

[д] + [ж] [д] + [з] [д] + [з']

коли [д] належить до префікса,
а [ж] або [з] - до кореня

[п'їдже́йвл'увати]

[п'їдзе́мний]

[надзвичáйний]

[в'їдзнáка]

Увага!

Якщо сполучення букв
дз та **дж** позначають 1 звук,
не забуваймо
при фонетичному записі
ставити над ними дужку.

[бджол'ар]

[гудзик]

[дзига]

Zaobriyem.com

Знак м'якшення (b)

Буква, але не звук!

БУКВА -

ЗВУК -

На письмі позначає м'якість
попереднього приголосного.

Тінь [т'i^н'], сіль [с'i^л'], н'янь [н'я^н'].

нн = [н:]

життя = [жит':а]

знання = [знат':а]

баластний = [баласний]

контрастний = [контрасний]

гігантський = [г'іган'с'кий]

шістсот = [ш'іс:от]

агентство = [агенство]

шістнадцять = [ш'існадц'ат']

туристський = [турис'кий]

Відбувається спрощення

- Кількість звуків та букв
- Співвідношення поміж ними
- Уважність
- Правильно рахувати букви /
звуки

Практична частина

Однакова кількість звуків і букв у кожному слові рядка

А слов'янський, маслюк, джазист

Б осяяння, юнацький, беззастережний

В блищить, каяття, європейський

Г колючий, в'юнище, їжджений

Д йодований, дзюркотіти, травиця

Однакова кількість звуків і букв у кожному слові рядка

A слов'янський, маслюк, джазист

B осяяння, юнацький, беззастережний

V блищить, каяття, європейський

G колючий, в'юнище, їжджений

D йодований, дзюркотіти, травиця

Позначте рядок, у якому в кожному слові однакова кількість звуків і букв:

А відзвук, їжак, ячмінь, здоров'я

Б джміль, щирість, п'ять, вугілля

В земля, райдуга, європеець, порядок

Г щавель, ательє, лічба, боєць

Д сон, якийсь, подорожжю, заєць

Позначте рядок, у якому в кожному слові однакова кількість звуків і букв:

А відзвук, їжак, ячмінь, здоров'я

Б джміль, щирість, п'ять, вугілля

В земля, райдуга, європейсько, порядок

Г щавель, ательє, лічба, боець

Д сон, якийсь, подорожжю, заєць

Букви я, ю, є, і позначають два звуки в усіх словах рядка

А інтерв'ю, нянька, професія, ягуар

Б рельєф, торф'яний, фантазія, об'їзд

В пів'яблука, клієнт, зброяр, лялька

Г явір, земля, слов'янський, ескадрилья

Д ідея, юстиція, конферансъє, життєпис

Букви я, ю, є, ії позначають два звуки в усіх словах рядка

А інтерв'ю, **нянька**, професія, ягуар

Б рельєф, торф'яний, фантазія, об'їзд

В пів'яблука, клієнт, зброяр, **лялька**

Г явір, **земля**, слов'янський, ескадрилья

Д ідея, юстиція, конферансъє, **життєпис**

Теоретична частина

- Зраджений
 - Дзвінок
 - Відзвітувати
 - Мелодія
- Зраджений = [дж] 1 звук
 - Дзвінок = [дз] 1 звук
 - Відзвітувати = [д], [з`]
 - Мелодія = [д']

Чи всюди тут є [д]?

**Ми маємо знайти в тестовому завданні,
у якому варіанті є певний звук у
кожному слові.**

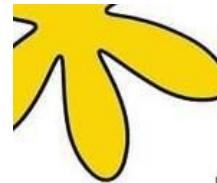
**І тут треба враховувати деякі
особливості...)**

В українській мові

32

приголосні звуки.

Їх класифікують
за твердістю/м'якістю.

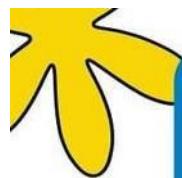

Відповідно до неї
приголосні поділяються на:

1) тверді (22)

2) м'які (10)

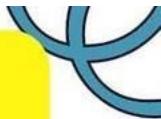

ТВЕРДІ ПРИГОЛОСНІ

Утворюють пари з м'якими
(крім Й):

[д] [т] [з] [с] [ц]
[л] [н] [р] [дз̪]

9

М'ЯКІ ПРИГОЛОСНІ

[д'] [т'] [з'] [с'] [ц']
[л'] [н'] [р'] [й] [дз̪']

Де Ти З'їСи Ці ЛиНи?
РіЙ. дз̪

ТВЕРДІ ТА М'ЯКІ ПРИГОЛОСНІ. СПІВВІДНОСНІ ПАРИ

[д] - [д'] [с] - [с'] [н] - [н']

[т] - [т'] [ц] - [ц'] [р] - [р']

[з] - [з'] [л] - [л'] [дз] - [дз']

.....
М'якими ці звуки стають перед

ь і я ю є.

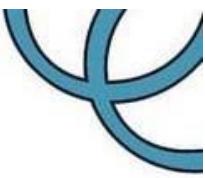
ПОРІВНЯЙМО вимову!

Лан**н** - лан**нь**. Рад - **ря**д.

Тин - **ті**нь. Лук - **лю**к.

М'якість звука
позначаємо знаком ['].

Приклади

дяк [д'ак], кінь [кін'], літо [л'іто].

Zaobriyem.com

Отже, перед **Ь, І, Я, Ю, Є** звуки

[д'], [т'], [з'], [с'], [ц'],

[л'], [н'], [р'], [дз']

є окремими
м'якими звуками.

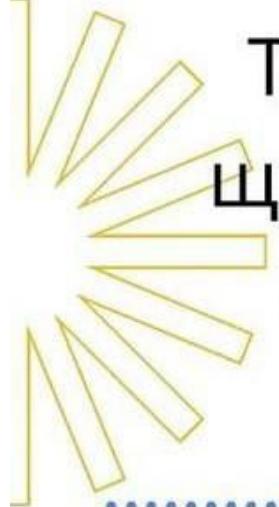
Решта приголосних
перед **Ь, І, Я, Ю, Є**
лише пом'якшуються,
але не стають
окремими звуками.

УВАГА!

Звук **[й]** завжди м'який.

.....

Твердий та м'який звуки,
що передаються на письмі
однією і тією ж буквою,
є 2 різними звуками.

.....

Наприклад: **[н']** і **[н]** у словах
"лінь" і "лин" - **це 2 різні звуки.**

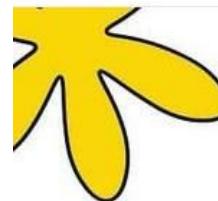
Хоча буква одна й та ж.

**До твердих приголосних
також належать:**

[б], [п], [в], [м], [ф],
[г], [к], [х], [ѓ],
[ж], [ч], [ш], [дж].

Вони не утворюють пар з м'якими.

+13

Пом'якшення
твердого звука
позначається знаком [’].

Приклади

кіт [к’іт], шеніт [шéн’іт],
пюре [п’урé].

мужня vs мандри

зірка vs безпека

вигляд vs попросили

[н'] ; [н]

[з'] ; [з]

[л'] ; [л]

шість = [ш'іс'т']

вісті = [в'іс'т'i]

юність = [йун'іс'т']

весняний = [вес'н'аний]

невістці = [нев'іс'ц'i]

пізній = [п'із'н'ій]

свято = [с'в'ато]

твєрдий + м'який = м'який + м'який

За участю голосу й шуму
приголосні звуки в українській мові
поділяються на:

Zaobriyem.com

СОНОРНІ

Приголосні звуки, при творенні яких голос переважає над шумом.

[м], [в], [н], [л], [р], [й]

відповідні м'які

[н'], [л'], [р'].

Zaobriyemcom

ЯК ЛЕГКО
ЗАПАМ'ЯТАТИ СОНОРНІ?

Вивчити фразу

«Ми Ви~~Н~~или Рі~~Й~~».

Zaobriyemcom

ГЛУХІ ПРИГОЛОСНІ

Утворюються за допомогою
тільки шуму.

[с], [ц], [к], [ф],
[п], [т], [х], [ч], [ш]

відповідні м'які

[с'], [ц'], [т'].

Zaobriyemcom

ФРАЗА ДЛЯ ЗАПАМ'ЯТОВУВАННЯ
ГЛУХИХ ПРИГОЛОСНИХ

«уСе Це КаФе
«ПТаХ і ЧаШа».

Zaobriyemcom

ДЗВІНКІ ПРИГОЛОСНІ

Приголосні звуки, при творенні яких шум переважає над голосом.

[б], [г], [ѓ], [д],
[ж], [з], [дж], [ձ]

відповідні м'які
[д'], [з'], [ձ'].

ФРАЗА ДЛЯ ЗАПАМ'ЯТОВУВАННЯ
ДЗВІНКІХ ПРИГОЛОСНИХ

«БуДе ГоЖе
ГеДЗю у Джазі».

Дзвінкі та глухі приголосні
утворюють співвідносні пари
(крім **[Ф]**).

[б] - **[п]**

[з'] - **[с']**

[г] - **[х]**

[ж] - **[ш]**

[ѓ] - **[к]**

[дж] - **[ч]**

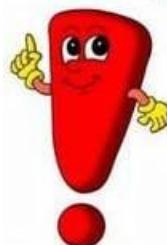
[д] - **[т]**

[дз] - **[ц]**

[д'] - **[т']**

[дз'] - **[ц']**.

[з] - **[с]**

Звук **[Ф]** не має парного дзвінкового.

Zaobriyem.com

Дзвінкий впливає на попередній глухий звук:

футбол = [фудбол]

баскетбол = [баскедбол]

боротьба = [бород'ба]

Тбілісі = [дб'іл'іс'i]

молотьба = [молод'ба]

глухий + дзвінкий = дзвінкий + дзвінкий

Дзвінкий впливає на попередній глухий звук:

якби = [йаг'би]

вокзал = [вог'зал]

аяюже = [айаг'же]

анекдот = [анег'дот]

рюкзак = [р'уғзак]

Великдень = [велиг'ден']

екзистенція = [еғзистен'ц'ія]

глухий + дзвінкий = дзвінкий + дзвінкий

Дзвінкий впливає на попередній глухий звук:

просьба = [проз'ба]

айсберг = [айзберг]

осьдечки = [оз'дечки]

глухий + дзвінкий = дзвінкий + дзвінкий

дзвінкий

глухий

дисКурс

доріжка = [дор'іжка]

важко = [важко]

любов = [л'убов]

казка = [казка]

поріг = [пор'іг]

розписаний = [розписаний]

Дзвінкий звук перед глухим не переходить у глухий! |

так само наприкінці слова!

дзвінкий + глухий = дзвінкий + глухий

_repetytor_pidhotovka_zno

Стежити

...

асиміляція за
глухістю лише в 5
словах:

♡кігті

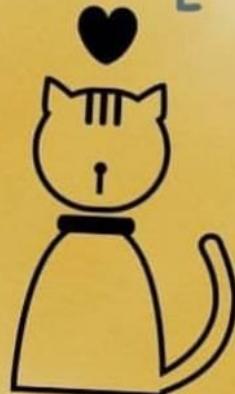
♡нігті

♡вогко

♡дъогтю

♡легко

Г -[x]

несьтесь = [несьц':а]

пишеться = [пишец':а]

смієшся = [с'м'їйес':а]

дивуєшся = [дивуйес':а]

молишся = [молис':а]

дивишся = [дивис':а]

миєшся = [мийес':а]

усмішці = [ус'м'іс'ц'і]

подушці = [подус'ц'і]

@easy_ukrzno

Запам'ятай!

шся [с':а] миришся [міриє **с':а**]

ться [ц':а] хочеться [хочеи **ц':а**]

зш [ш:] зшити [**ш:**ити]

чці [ц':і] лисичці [лиєси **ц':і**]

качці = [кац':и]

книжці = [книз'ц'i]

подружці = [подruz'ц'i]

стежці = [стез'ц'i]

ложці = [лоз'ц'i]

квітчати = [кв'іч:ати]

нитці = [ниц':и]

зчищати = [шчишчати]

коротший = [короч:ий]

зжати = [ж:ати]

Звуки, що
чергуються

[**г**] — [ж]
[**з'**] — [**з'**]

[**к**] — [ч]
[**ц'**] — [**ц'**]

[**х**] — [ш]
[**с'**] — [**с'**]

Приклади

нога — *ніжка*
(на) нозі — *(на) нозі*

рука — *ручка*
(в) руци — *(в) руци*

вухо — *вушко*
(у) вусі — *(у) вусі*

Звуки, що
чергуються

[д] — [дж]
[зд] — [ждж]
[з] — [ж]
[с] — [ш]
[т] — [ч]
[в] — [вл]
[б] — [бл]
[п] — [пл]
[ф] — [фл]

Приклади

будити — буджу
їздити — їжджу
возити — возжу
просити — прошу
лєтити — лечу
замовити — замовлю
любити — люблю
ліпити — ліплю
графити — графлю

Практична частина

Однаковий звук позначають букви, виділені в кожному слові рядка

- А боротьба, дзвеніти, подія
- Б анекдот, гречний, екзотика
- В сміється, утіха, шістсот
- Г кігтик, легко, подруга

Однаковий звук позначають букви, виділені в кожному слові рядка

А боротьба, дзвеніти, подія

Б анекдот, гречний, екзотика

В сміється, утіха, шістсот

Г кігтик, легко, подруга

Однаковий звук позначають букви, виділені в кожному слові рядка

А край, во^кзал, закріплення
Б зіщулитися, просьба, зябра
В усмішці, смієшся, посмішка
Г несеться, тюльпан, тьмяно

Однаковий звук позначають букви, виділені в кожному слові рядка

А край, вокзал, закріплення

Б зіщулитися, просьба, зябра

В усмішці, смієшся, посмішка

Г несеться, тюльпан, тъмяно

Однаковий звук позначають букви, підкреслені в окремих словах речення

А Через пандемію COVID-19 на футбольних трибунах нині доволі порожньо.

Б Та справжні фанати не припиняють уболівати за улюблені команди.

В На одному з матчів кумедний вигляд мав Рональдо, якого попросили надягнути маску.

Г Незалежно від рівня «зорковості» ніхто не має права наражати на небезпеку інших.

Однаковий звук позначають букви, підкреслені в окремих словах речення

А Через пандемію COVID-19 на футбольних трибунах нині доволі порожньо.

Б Та справжні фанати не припиняють уболівати за улюблені команди.

В На одному з матчів кумедний вигляд мав Рональдо, якого попросили надягнути маску.

Г Незалежно від рівня «зорковості» ніхто не має права наражати на небезпеку інших.

Однаковий звук позначають букви, підкреслені в окремих словах речення

А У Києві для слабозорих людей презентували 3D-модель Софійського собору.

Б Цей соціальний проект розширить доступ до туристичних місць Києва особам з особливими потребами.

В На сайті КМДА повідомляють, що конструкцію встановлено за кошти добродійників і за сприяння низки громадських організацій.

Г Рельєфна модель допоможе слабозорим людям «побачити руками» архітектурну пам'ятку.

Однаковий звук позначають букви, підкреслені в окремих словах речення

А У Києві для слабозорих людей презентували 3D-модель Софійського собору.

Б Цей соціальний проект розширить доступ до туристичних місць Києва особам з особливими потребами.

В На сайті КМДА повідомляють, що конструкцію встановлено за кошти добродійників і за сприяння низки громадських організацій.

Г Рельєфна модель допоможе слабозорим людям «побачити руками» архітектурну пам'ятку.

Підкреслені літери позначають одинаковий звук у кожному слові рядка

А чобіт, лічба, качці

Б жолудь, отож, книжці

В зір, відзимувати, газ

Г потічок, аякже, кроки

Д добрий, підїхати, вигляд

Підкреслені літери позначають одинаковий звук у кожному слові рядка

А чобіт, лічба, качці

Б жолудь, отож, книжці

В зір, відзимувати, газ

Г потічок, аякже, кроки

Д добрий, підїхати, вигляд

Підкреслені літери позначають одинаковий звук у кожному слові рядка

- А** сьомий, шість, сюди
- Б** здогад, зяблик, низка
- В** літак, квітчати, нитка
- Г** межа, ложці, дужка
- Д** лук, анекдот, ковдра

Підкреслені літери позначають одинаковий звук у кожному слові рядка

- А сьомий, шість, сюди**
- Б здогад, зяблик, низка**
- В літак, квітчати, нитка**
- Г межа, ложці, дужка**
- Д лук, анекдот, ковдра**

Звук **[д]** треба вимовляти на місці пропуску в усіх словах рядка

- А** [...]овжелезний, по[...]звякувати, скла[...]ка
- Б** оселе[...]ець, мене[...]жмент, роз[..]авати
- В** пона[...]плановий, поси[...]енъки, фу[...]бол
- Г** скла[...]ання, моло[...]іжний, спа[...]ковість
- Д** спо[...]обатися, ві[...]повідний, бу[...]івля

Звук **[д]** треба вимовляти на місці пропуску в усіх словах рядка

- А** [...]овжелезний, по[...]звякувати, скла[...]ка
- Б** оселе[...]ець, мене[...]жмент, роз[..]авати
- В** пона[...]плановий, поси[...]еньки, фу[...]бол
- Г** скла[...]ання, моло[...]іжний, спа[...]ковість
- Д** спо[...]обатися, ві[...]повідний, бу[...]івля

Теоретична частина

Наголос

- * читати вголос слова
- * колективна робота щодо запам'ятовування
- * перетворення простору на територію наголосів

Практична частина

Правильно виділено букви на позначення наголошених звуків у всіх словах, ОКРІМ рядка

А заіржАвілі гАльма, новИй Обруч
Б вирАЗне читАНня, замЛжня дОнька
В черговА пОмилка, зАкладка в довІднику
Г принестИ завчасУ, украЇнське видАНня

Правильно виділено букви на позначення наголошених звуків у всіх словах, ОКРІМ рядка

А заіржАвлі гАльма, новИй Обруч
Б вирАЗне читАНня, замЛжня дОнька
В черговА пОмилка, зАкладка в довІднику
Г принестИ завчасУ, украЇнське видАНня

обрУч

Правильно виділено букви на позначення наголошених голосних у всіх словах, ОКРІМ рядка

А бурштинОий листопАд, новИй обрУч
Б заіржАвіле кОлесо, рАЗом з чергОвим
В ціннИк на щИпцях, корИсний чорнОслив
Г дИвлячись на Оленя, завезтИ зраДння

Правильно виділено букви на позначення наголошених голосних у всіх словах, ОКРІМ рядка

А бурштинОий листопАд, новИй обрУч
Б заіржАвіле кОлесо, рАЗом з чергОвим
В ціннИк на щИпцях, корИсний чорнОслив
Г дИвлячись на Оленя, завезтИ зраДння

Підготовка до НМТ-2026

на платформі **iLearn**

тренажер НМТ/ЗНО

ilearn.org.ua

щотижневі вебінари

тести та курси